

Narodni plesi, ki so se ohranili kot družabni plesi in imajo svoj izvor v erotičnem plesnem občutju, so: vipavska in škofjeloška polka in štajariš. Vsi trije plesi imajo značaj alpskih plesov. Plešejo se v parih ob spremljevanju harmonike.

Vipavska polka je ohranjena v vaseh ob Vipavi in tudi po tolminskih hribih.

Štajariš plešejo predvsem Korošci, kjer pojo podobno kot pri ziljanskem raju med posameznimi »vižami« in hodijo pari v krogu. Pesem tu ni nabožne, ampak ljubavne vsebine, mnogokrat so to tudi zafrkljivke, ki jih plesalci sproti sestavljajo. Na Štajerskem ni tega običaja, pač pa je ohranjenih več težjih figur, ki jih izvaja par med plesom. Štajerski »štajariš« zahteva od plesalcev mnogo spretnosti, gibčnosti in finega čuta za ritem.

Študija o naših narodnih plesih s tem še ni zaključena. Vso našo zemljo bi moral prehoditi od Tolmina do Prekmurja, vse koroške hribe in domačije visoko v »rutah«, štajerske gorice, dolenske vasi, Belo krajino in Notranjsko, da bi poiskal in našel, kje se še plešejo narodni plesi med slovenskim ljudstvom. Tako bi se v spomin priklicalo ljudem bogastvo iz davnih dni. — Naša narodna plesna umetnost je naslonjena tudi na narodno pesem, ki nam je še tako blizu. Tudi v narodnih epskih pesmih, pravljicah in pripovedkah bi se dalo marsikaj najti. Vse to bi spadalo v okvir študije o slovenskih narodnih plesih. —

O današnjih Grkih vemo, da s sveto vnemo bede nad svojo tradicijo. V posebnih institutih (Lyzeum za grške žene) se zbirajo atenske žene, raziskujejo in goje poleg starogrškega slikarstva, plastike in muzike tudi ples. Tu oživljajo staro tehniko domačih umetnostnih obrti, zbirajo pesmi in studirajo stare plese, ne po muzejskih zbirkah, ampak bude, kar je še živega ostalo v narodu.

Teško je govoriti o tem, kako bi se pri nas ohranili tradicionalni narodni plesi. Dejstvo je, da s spremenjenimi socialnimi razmerami ugašajo tudi prejšnji narodni običaji; da to, kar je bilo nekoč narodu nujno potrebno, če je hotel izražati svoja čustva, zdaj nadomestujejo druge oblike, n. pr. družabni ples. — Je pa narodni ples dragocen izraz intimnega, svojskega narodnega življenja in čeprav ni več nujen, je njegova lepota trajna in dana nam v varstvo, da jo čuvamo in ohranimo.

Kristina Vrhovec

VODNIKOVİ NEOBJAVLJENI VERZI

Zbirki Vodnikovih pesmi v Levstikovi izdaji iz 1869, ki je izmed vseh dosedanjih najpopolnejša, a tekstno najslabša, so pridružili poznejši raziskovalci malo novih najdb.

Če ne štejemo sem narodnih poskočnic, ki jih je Vodnik le zapisal, je prišlo izza 1869 v razvid 12 verzifikacij, ki jih Levstik 1869 ni poznal, a jih pripisujejo poznejši objavitelji Vodniku: 1) napis Marmontu na transparentu deželne hiše v Ljubljani ob razsvetljavi dne 15. avgusta 1810 (Vrhovnik, Vodnikov epigram, LZ 1883, 268: po spominih Blaža

Blaznika, ki je bil 1810 bogoslovec); 2) napis za tarčo ljubljanskega strelišča ob mirovni veselici dne 12. julija 1814. (Fr. Levec, Vodnikov napis iz leta 1814, LZ 1885, 508—9: po tarči sami; prim. tudi LZ 1885, 423—424); 3) »Pesem kranjskih brambovcev pri banderskimu žegnani v Ljubliani, 30. dan malega travna 1809« (neimenovan čitatelj iz Rojana, pač kaplan Aleksij B. Gašperšič, Pesem kranjskih brambovcev, LZ 1889, 447: po natisnjem separatniku iz 1809); 4) Pesem od zveličanega Leonarda iz Porto Maurizio, iz 1798 (Bren, Še enkrat: V. Vodnik kot frančiškan, Čas 1911, 219: po tisku iz 1798); 5) viža »Je kuharica stara« (Kidrič, Zgodovina 299; primerjaj tudi Kidrič Dobrovský, 174: po Zoisovem pričevanju v pismu Kopitarju 8. marca 1809); 6) epigram z začetkom »Natura je lepa« (Kidrič, Zgod. 306, 306: po Ms. 431 Državne knjižnice v Ljubljani); 7—8) karakteristiki z začetkoma »Pijane betice« in »Tožljivci kvartajo« (opozorilo v moji Zgod. 300: po Ms. 431); 9) uganka z začetkom »Ni v Španiji« (opozorilo v moji Zgod. 300, 303: po Vodnikovih pripravah za Veliko pratiko 1797 v Narodnem muzeju); 10) Mokri junaki (Grafenauer, Valentin Vodnik — Izbrano delo, 1935, 54, 118: po rokopisni »Perpravi za pesme«, t. j. Ms. 548 v Državni knjižnici v Ljubljani). K tem desetim pesnitvam morem pridružiti danes še dve: 11) napis za transparent »pri posvetljenju Ljubljane 17. velikega travna 1810« v čast Marmontovi soprogi (Kidrič, Koresp. J. N. Primca 188 in Zgod. 518: opozorilo na prepis v Primčevi ostalini); 12) prigodnico z začetkom »Kitajska mačaha« (Vodnikov rokopis s podpisom v kartonu z vodnikiani v Narodnem muzeju v Ljubljani).

Kot nedvomna Vodnikova duševna last pa so izmed teh dvanajstih izpričane samo številke 4, 5, 6, 7, 8 in 12. O številkah 1, 2 in 11 se sme le s precejšnjo verjetnostjo domnevati, da jim je Vodnik avtor. Številko 3 je treba zaradi njenega pravopisa po vsej priliki iz seznama črtati (Kidrič, Zgod. 438). A iz drugačnega razloga je treba črtati tudi številko 10.

Grafenauer je našel v Državni študijski knjižnici v Ms. 548 pet kitic brez naslova, ki sicer predpostavljajo dva naslovljenca: pijance in kvartopirce, a ne tako izrazito, da bi bilo jedro za dve pesnitvi takoj opazljivo. Toda poslednja izpričana Vodnikova redakcija teh petih kitic je v Ms. 431, kjer ima šest kitic, ki so s *** tudi na zunaj ločene v dve samostojni pesnitvi po tri kitice.

Ker mi napisa z dne 17. maja 1810, ki sem ga videl okoli novega leta 1933 v Primčevi ostalini v Državni študijski knjižnici, danes ni mogoče najti, so mi za dopolnilo Levstikove izdaje na službo le štirje novi Vodnikovi pesniški teksti (pravopis je moderniziran):

TOŽLJIVCI KVARTAJO ...

(Naša štev. 7)

Tožljivci kvartajo,
norčije imajo,
dneve moré.

Od igre vstanejo,
mošnjico manejo,
temno dobé.

Ni notri božjaka,
domá regljá sraka,
stréhe režé.

PIJANE BETICE...

(Naša šte. 8)

Pijane betice
ko vinske mušice
k sodu leté.

Kup'ce 'zvrčujejo,
s kredo plačujejo
mokri možjč.

Sromaštvo jih čaka,
dolžnikom bo tlaka,
na kant hité.

NI V ŠPANJI...

(Naša šte. 9)

Ni v Španiji, je v Oraniji,
ni na Dunaju, je v Berlinu,
Ni v Majni, je pri Rajni,
ni v Zemlinu, je vendar v Ogrskem,
oben trg ni, kjer bi ne b'lo — črka R.

KITAJSKA MAČAHA...

(Naša šte. 12)

Kitajska mačaha
vsak mesec cvedè,
če se s pol vode
in vina polijè.
Za vezilo jo pošlje Vodnik,
nje nemaren skrbnik.

Številke 7, 8 in 9 so iz dobe okoli 1796, ker so med pripravami za »Veliko pratiko« 1796—1797. Številka 9 je bila, če je beležka v rokopisu pravilna, natisnjena v »Mali pratiki« za 1799, vendar ta letnik ni ohranjen (prim. v moji Zgodovini str. 298, 409).

»Kitajska mačaha« ne pozna več è, pripada torej dobi po 1805 (prim. v moji Zgodovini str. 417—18). Tekst je daroval muzeju že pred skoraj sto leti Jernej Uršič, župnik v Kamni gorici (Verzeichniss der eingegangenen Museums-Beiträge 1838, št. 11). Ker je bil Idrijčan Uršič v Ljubljani v šolskem letu 1802/3 v petem (poslednjem) gimnazijskem razredu (periohe) in Vodnikov učenec, v dobi Napoleonove Ilirije beneficiat in katehet v Radovljici, a ob Vodnikovi smrti koperator v Kropi (šematizmi), ne more biti izključeno, da bi veljali verzi njemu. Posebno verjetno pa to ni. Ne vem, zakaj se mi vsiljuje misel, da je dobil verze in kitajsko mačeho od Vodnika Janez Anton de Ricci, ljubljanski stolni prošt in obenem župnik radovljiški, ki je umrl dne 27. jul. 1818 ob slučajnem bivanju v Naklem.

Vodnik, ki se je vneto vadił »kamenje poznati«, užival ob razgledu s Triglava in Vršaca, se navduševal pri »visoki Savici« in Bohinjski Bistrici ter se rad mudil z očmi ob cveteči jablani, je po vsej priliki gojil tudi sobne cvetlice, med katere je spadala »kitajska mačaha« — pač »rosa chinensis, Jaquin« (Index Kewensis plantarum phanerogamarum II, 732; Pleteršnik pozna »mačeho« samo za »Hundsrose«, »rosa canina«; razširitev izraza na vrtnico sploh je menda Vodnikova.)

Fr. Kidrič

BIBLIOFILSKE UGOTOVITVE.

(Popravek k stranema 385-386.)

G. dr. Tine Debeljak me je opozoril, da je o primerkih Prešernovih »Poezij« z »Defektno 9. polo« pisal že 1929. l. v Slovenskem tisku J. A. G. Res je tam J. A. G. na 16.-17. str. ugotovil: 1) da je bilo 47 primerkov »defektnih« zato, ker jim je 9. pola manjkala, 2) da je dal Blaznik *pozneje* (po Preš. smrti) to polo še enkrat postaviti. Ko sem primerek s sign. 19673, ki ga imam izposojenega iz Državne študijske knjižnice (napačno sem bil poučen, da bi bili pod sign. 19673 trije taki primerki), še enkrat primerjal, sem dobil za pravilnost tega kar trdi J. A. G., še nov dokaz: papir te pole je drugačen kakor v drugih polah.

Fr. Kidrič